

РОЗВИТОК ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ, ЯК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ, НА ОСНОВІ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ

*Півняк Г.Г., д.т.н., професор, ректор,
Швець В.Я., д.е.н., професор, директор Інституту економіки,
Пашкевич М.С., д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту,
ДВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна*

Людські ресурси є ключовою рушійною силою розвитку підприємств, регіонів та країн. Однак, практична проблема розвитку людських ресурсів в Україні, на наш погляд, полягає у відсутності комплексної довготермінової стратегії. Якими прагне бачити держава наявні людські ресурси, наприклад, у 2030 році? Які фізичні, інтелектуальні, моральні характеристики повинні мати її громадяни? Під які майбутні економічні завдання вже сьогодні повинен бути закладений фундамент розвитку людських ресурсів? Провідні компанії світу у теперішній час працюють над моделями нових продуктів, які плануються для виведення на ринок через 7 – 10 років, паралельно плануючи та замовляючи потрібних фахівців [1].

Очевидно, що поряд з вимогами до кількості та якості людських ресурсів, необхідна стратегія приведення у відповідність до цих вимог рівня добробуту людей та якості їх життя у різних регіонах, тому що саме добробут та стандарти життя є джерелом відновлення людського ресурсу [2].

За останні 5 років кількість студентів України, які виїжджають навчатися у інші країни, зросло майже на третину з 21,5 до 32,6 тис. осіб [3]. Серед причин освітньої міграції перше місце посідає якість освіти, а друге – високі соціальні стандарти життя.

Безперечно, окреслена проблема розвитку людських ресурсів знаходиться у площині прогнозування та є достатньо складною, оскільки включає у себе такі аспекти, як народжуваність, фізичне виховання, освіта, пенсійне забезпечення та багато інших. Кожен такий аспект потребує окремого плану, але підпорядкованого загальній стратегії розвитку людських ресурсів регіонів та країни в цілому.

Пригадаємо нещодавні реформи в Україні щодо оптимізації мережі закладів медичного обслуговування населення та загальноосвітніх шкіл. Виникає питання, яка стратегія розвитку людських ресурсів, яких це безпосередньо торкається, була покладена в основу цих реформ? Як критерій економічної доцільності, згідного якого відбувалась зазначена оптимізація, у майбутньому вплине на якість людських ресурсів та продуктивних сил регіонів? І чи не виникає протиріччя між політикою стимулювання росту чисельності населення з одного боку, та скорочення закладів первинного забезпечення розвитку цього населення, з іншого боку?

Займаючи провідне місце серед інших видів продуктивних сил, людські ресурси, на відміну від інших факторів виробництва, характеризуються дуальною природою: з одного боку вони здатні виконувати певні виробничі завдання, поставлені суб'єктами вищої ланки управління, і тим самим розвивати підприємство, регіональну та національну економіку, але з іншого боку, людина здатна до саморозвитку, до

внутрішніх, невидимих для суб'єктів вищої ланки управління, трансформацій. Таким чином, людський ресурс характеризується найвищим серед інших ресурсів рівнем самоорганізації, тобто найбільш інтенсивним процесом внутрішніх змін без прямого впливу.

У практичній площині регулювання регіональної економіки, завжди стоятиме питання про забезпечення швидкого та якісного розвитку людських ресурсів, як продуктивних сил регіону, здатних реалізувати ідеї інноваційної економіки, сталого розвитку та соціальної відповідальності.

Однак, враховуючи дуальну природу людського ресурсу, можна зробити висновок, що для його розвитку можна створити тільки умови та прийняти принцип свободи у цьому розвитку для кожного індивіду. Ці припущення можуть стати тільки приблизними контурами фундаменту стратегії розвитку людських ресурсів України.

Раніше згадувались деякі аспекти, які повинні бути враховані у стратегії розвитку людських ресурсів України. Серед них особливе місце займає система освіти від дошкільної до пост-дипломної протягом усього життя. Можна стверджувати, що освітні заклади, як жодні інші інституції, відповідальні за розвиток людських ресурсів для регіональної економіки. У першу чергу, освітні інновації повинні знаходитися у авангарді будь-яких інших інновацій, оскільки передбачають формування фахівців, особистостей здатних продукувати новітні ідеї для інших галузей регіональної економіки.

Таким чином, у даній статті викладено результати дослідження щодо основних світових трендів у вищій освіті, проведеного з метою формування концептуального підґрунтя стратегії розвитку людських ресурсів України у частині, що стосується вищої та пост-вищої освіти.

Найсуттєвішим освітнім трендом є інформатизація освіти та прогрес онлайн-форм навчання. Сьогодні провідні університети світу працюють над розробкою колаборативних форм проведення онлайн-занять за допомогою спеціальних комп'ютерних програм та можливостей сервісу Cloud. Раніше перед ВНЗ ставилося завдання опанувати форму онлайн-взаємодії «студент-викладач». Тепер постає необхідність у проведенні групових занять з виконанням групових завдань онлайн, коли учасники знаходяться у різних місцях, але одночасно працюють над одним документом в одному вікні.

Цей інструмент дає можливість моніторингу групової взаємодії учасників: хто і який внесок зробив у кінцевий командний результат, оскільки все фіксується комп'ютерною програмою. На тлі прогресуючого індивідуалізму найскладнішою є робота у команді та міжособистісне спілкування, тобто колективне мислення. Тому підходи у викладанні та навчальні завдання, на нашу думку, повинні не менш, як на 50% мати командний характер.

Відповідно до цього дещо видозмінюється шкала оцінювання роботи студента. З'являються два типи результату успішності студента – командний та індивідуальний.

Цікавим є тренд «гуманізації» онлайн-освіти, як привнесення людського елемента в онлайн-взаємодію студента та викладача.

На початку опанування технологій онлайн освіти відбувався активний перехід від прямих контактів студент-викладач. Сьогодні, навпаки, ведеться пошук шляхів підсилення цих контактів. Але ці контакти набувають дещо іншого змісту.

Гуманізація онлайн освіти проявляється у своєчасному, повному та доброзичливому відклику викладача на роботу студента через засоби електронної комунікації.

Таким чином, ці контакти повинні бути не стільки візуальними, скільки ментальними, коли студент знає як мислить викладач, який у нього внутрішній світ та рівень креативності, що виражається під час оформлення лекційного матеріалу, персональної інтернет сторінки та написання електронних меседжей.

Наступний напрям освітніх інновацій – це просування студентських проектів споживчих інновацій на основі інструменту «краудфандінга», який підтримується спеціальними інтернет платформами. Краудфандінг – це форма фінансування проекту соціальними он-лайн спільнотами. У такому типі фінансування відсутній єдиний інвестор, для бізнесу якого готується проект. Навпаки, проект має чітку спрямованість «для людей» та спільно фінансується учасниками соціальних мереж.

Згідно компетентісного підходу, в освіті активно розглядаються моделі навчання не за часовими рамками, а згідно набутих компетенцій, що дає студенту можливість вчитися стільки часу, доки він або вона не набуде необхідні компетенції, а також суміщати освіту та роботу. Для ВНЗ це означає, що термін навчальних програм визначатиме сам студент згідно складеного індивідуального графіку.

Особливу увагу слід звернути на соціальні колаборації. Нещодавно, на ринку освітніх послуг з'явилися «освітньо-виробничі спільноти», як альтернатива класичній університетській освіті.

Ідея полягає у тому, щоб вивести процес навчання з лекційних аудиторій та перемістити на виробництво. Не зважаючи на те, що ці спільноти не видають дипломів, вони набувають все більшої популярності серед молоді, як інститути, що надають ЯКІСНУ освіту.

Згідно філософії цих спільнот, навчатися – не означає опановувати певний обсяг інформації. Навчатися означає шукати кращий варіант, тобто удосконалювати об'єкт, над яким ти працюєш.

Перші 10 місяців (Старт) студенти знайомляться з проблематикою бізнесу, щоб визначитися з галуззю економіки, яка їм найбільш цікава. Це своєрідний профорієнтаційний етап.

На другому етапі (Вояж) студенти працюють у компанії, у якій, як вони вважають, для них існує можливість розкрити себе. Після цього студентам пропонується знову визначитися: чи хотіли б вони зв'язати з цим бізнесом своє життя.

На третьому етапі (Інтернатура) студенти знову працюють у компанії, яку, на відміну від другого етапу, вони *свідомо* для себе обрали.

На четвертому етапі (Проект) студенти розробляють бізнес-проект, який удосконалює процеси тієї компанії, на якій вони працювали, або пропонують зовсім

нову бізнес-ідею. Таким чином, в результаті навчання особа набуває досвіду роботи та створює реальний проект для конкретного бізнесу.

Звичайно, всі ці напрями потребують детального вивчення, оцінки позитивних та негативних сторін, прогнозування впливу на розвиток продуктивних сил і регіональну економіку в цілому. Однак, на нашу думку, безперечним є факт, що це є світовими трендами, які необхідно враховувати в системі української освіти.

Таким чином, підсумовуючи вище зазначене, можна зробити наступні висновки.

1. Розвиток людських ресурсів в Україні відбувається безсистемно та суперечливо.

2. Для подолання безсистемності та протиріч у розвитку людських ресурсів, необхідно впровадити процес регулювання розвитку людських ресурсів з усіма притаманними їй функціями: планування, організація, мотивація, контроль.

3. Результатом виконання першої функції планування у процесі регулювання розвитку людських ресурсів повинна стати довгострокова Стратегія розвитку людських ресурсів України, яка б давала чітке уявлення про цільову якість, кількість та рівень добробуту населення на плановий період.

4. Одним з фундаментальних розділів Стратегії повинен стати план дій у системі, зокрема, вищої та пост-вищої освіти для досягнення цілей Стратегії розвитку людських ресурсів.

5. До світових трендів у вищій освіті, які безпосередньо стосуються розвитку людських ресурсів, як складової продуктивних сил регіональної економіки, і у контексті яких активно впроваджуються освітні інновації відносяться: прогресуючі технології он-лайн освіти для передачі інформації; поширення соціальних колаборацій та спільнот на тлі зростаючого індивідуалізму; вплив інженерних інновацій на соціальні зрушення; акцентуалізація вмінь виконувати працю та вмінь удосконалювати об'єкти праці, як головної складової навчання; процес самоосвіти протягом життя. На основі аналізу зазначених трендів вбачається можливим окреслити стратегічні цілі та механізми розвитку людських ресурсів в Україні.

6. Одним з механізмів реалізації стратегічних цілей розвитку людських ресурсів в Україні в контексті окреслених вище трендів може стати механізм цільового навчання. Він передбачає наступні концептуальні характеристики: термін відносин особи з установами освіти має свій початок, але немає кінця, тобто відсутнє поняття відрахування студента з ВНЗ, що відповідає принципу освіти протягом життя; обсяг навчальної інформації формується не під рамку освітньо-кваліфікаційного рівня, а під потреби конкретної особи, яка вирішує конкретне завдання на виробництві; поряд з дипломом про вищу освіту можуть видаватися сертифікати, підтверджуючі отримання особою певного кредиту інформації, потреба у якому виникає з ходом вирішення тих чи інших завдань; роботодавець відбирає працівників за критерієм ВНЗ, до якого прикріплений працівник на даний момент, та критерієм рівня якості портфелю інформаційних кредитів особи; кредити інформації, які продукуються ВНЗ, не прив'язані до конкретної спеціальності та підлягають вільному вибору слухача.

Список літератури:

1. Півняк Г.Г. Особливості національної гірничої освіти / Г.Г. Півняк. – Вища школа. – 2010. - №9. - С.5-14.
2. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу: монографія / Е. М. Лібанова; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана», НАН України, Ін-т демографії та соц. дослідж. – К., 2008. – 330 с.
3. Все больше украинских студентов предпочитают получать образование за рубежом [Электронный ресурс]. - Режим доступа : http://zn.ua/UKRAINE/vse-bolshe-ukrainskih-studentov-predpochitayut-poluchat-obrazovanie-za-rubezhom-138696_.html